

УДК 343.98

DOI <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2022-81-4-2-172-177>**Мирошніченко Юрій Михайлович,**

кандидат юридичних наук

(Іллічівський районний суд м. Маріуполя Донецької області)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9114-1495>

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТАКТИКИ СУДОВИХ ДІЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

У статті викладені результати дослідження структури тактики судової дії, розкрито сутність її основних елементів, якими є суб'єкт, об'єкт, мета, конкретні завдання, окремі конструктивні, організаційні, комунікативні, власне пізнавальні, посвідчувальні дії та співвідносні з ними методи й прийоми, а також результат судової дії, як усвідомлений та певним чином відображений суб'єктом підсумок її проведення. Встановлено, що технологічно судова дія є системою впорядкованих послідовних, різних за своїм змістом окремих дій та операцій, що включає 1) прийняття рішення про проведення судової дії, 2) підготовку її проведення, 3) безпосередній акт пізнання, 4) фіксацію та 5) оцінку його результатів.

Ключові слова: криміналістичне забезпечення судового провадження, тактика суду, судові дії.

Постановка проблеми. Судові дії є єдиним способом отримання судом фактичних даних щодо обставин досліджуваної ним події. Від їх успішного проведення залежить ефективність судового доказування та досягнення завдань кримінального судочинства загалом. Тож розроблення гносеологічних, тактичних та технологічних проблем пізнавальної діяльності суду в кримінальному провадженні має непересічний науковий інтерес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тактичні та психологічні особливості окремих судових дій розглядалися у роботах Л.Ю. Ароцкера, В.М. Бабунича, В.Л. Васильєва, В.К. Весельського, М.Й. Вільгушинського, Г.А. Воробйова, М.М. Гапановича, О.В. Кобенка, І.І. Когутича, М.І. Порубова, К.В. Проніна, М.Г. Щербаківського та інших криміналістів, внесок яких у створення підвалин судової тактики незаперечний. Однак комплексне розроблення проблем криміналістичного забезпечення судового провадження в сучасних правових реаліях лише починається, й формування основ тактики судових дій є одним з провідних завдань цього напрямку розвитку криміналістики [1].

Мета дослідження, результати якого подаються у цій статті, полягала у визначенні структури тактики судової дії та сутнісній характеристиці її основних елементів, висвітленні технологічного аспекту проведення судових дій.

Виклад основного матеріалу. Як процесуальні способи отримання та перевірки доказів, судові дії ґрунтуються на відповідних правових нормах. До основних правил проведення судових дій відносяться вимоги законності, поваги до людської гідності, положення про презумпцію невинності, забезпечення права на захист, змагальність сторін, безпосередність дослідження доказів, гласність, відкритість судового провадження та його повне фіксування технічними засобами.

Порядок проведення окремих видів судових дій (допиту, огляду, пред'явлення для впізнання та ін.) регла-

ментований нормами глави КПК України, присвяченої процедурі судового розгляду. Практичному втіленню законодавчих конструкцій мають сприяти знання суддею криміналістичних моделей судових дій, що розробляються наукою криміналістикою. Насамперед це стосується тактики судових дій, як процес інформаційної взаємодії суду з об'єктами його впливу.

Судова дія як серцевина системи судового провадження й сама є складним системним явищем. Тому й вивчатися вона повинна як система у всьому розмаїтті компонентів і зв'язків. Основними елементами структури судової дії є суб'єкт, об'єкт, мета, конкретні завдання, окремі конструктивні, організаційні, комунікативні, власне пізнавальні, посвідчувальні дії та співвідносні з ними методи і прийоми, а також результат судової дії, як усвідомлений та певним чином відображений судом підсумок її проведення.

При першому наближенні відповідь на питання про суб'єкт судової дії здається абсолютно очевидною: якщо дія судова, то й здійснює її суд (суддя). Проте не все так просто. Організатором судової дії справді є суддя, який головує у справі. Він же керує її проведенням. Однак учасниками судової дії слід вважати всіх суб'єктів доказування, оскільки всі вони з огляду на покладені на них законом функції або зацікавленість у результатах судового провадження беруть активну участь у її проведенні й так чи інакше здійснюють операції, які передбачаються технологією проведення тієї чи іншої дії.

Таким чином, судова дія як елемент процесу колективного дослідження обставин кримінального правопорушення здійснюється судом та іншими учасниками кримінального провадження під керівництвом суду та за його безпосередньої участі. Предметом пізнання при цьому виступають певні фрагменти минулої реальності та обставини їх розслідування, а об'єктами пізнавальних дій – носії доказової інформації (особи, предмети, документи, пов'язані з досліджуваною подією).

Будь-яка дія спрямована на реалізацію визначеної суб'єктом мети. У практичних застосуваннях мета – це ідеальне прагнення, яке дозволяє побачити перспективи чи реальні можливості, що забезпечують своєчасне завершення чергового етапу на шляху до ідеальних прагнень [2, с. 66]. Узагальнено мета кожної судової дії зводиться до отримання достовірних відомостей про обставини, що підлягають доказуванню в кримінальному процесі.

Конкретні цілі окремих процесуальних актів можуть полягати в одних випадках в одержанні від фізичних осіб вербальної інформації про відомі їм обставини досліджуваної події, в інших – у дослідженні речей і документів та одержанні невербальної доказової інформації, що міститься в них. Поряд із цим судові дії (наприклад, пред'явлення для впізнання, огляд, експертиза) проводяться для перевірки, конкретизації, уточнення наявних даних, зокрема через отримання необхідних для цього додаткових доказів (доступ до речей та документів, доручення щодо проведення слідчих дій).

Класифікація способів отримання, перевірки та дослідження доказів на вербальні та невербальні в теорії кримінального процесу та криміналістики є досить поширеною. В її основу покладено різницю в методах одержання доказової інформації (за С.А. Шейфером). Залежно від того, який з пізнавальних методів є превалюючим, судову (слідчу) дію відносять до категорії вербальних (мовленневих) або невербальних, при проведенні яких опис та розпитування поступається спостереженню, виміру, порівнянню та ін.

Під невербальними судовими діями розуміються передбачені кримінальним процесуальним законом пізнавальні прийоми, спрямовані на встановлення обставин, які мають значення для кримінальної справи, і здійснюються судом разом із сторонами у вигляді використання активних і пасивних механізмів наочно-образного (невербального) сприйняття матеріальних фрагментів об'єктивної реальності.

Чинне законодавство дозволяє розглядати як типові елементи системи невербальних судових дій судовий огляд та освідування [3, с. 24]. До цієї ж групи судових дій з певним застереженням включається й пред'явлення для впізнання, проведення якого засноване на поєднанні методів спостереження, порівняння та опитування. Однак треба сказати, що в умовах колективного дослідження доказів, за якого кожен з його учасників має право ставити запитання свідкам, експертам, спеціалістам щодо оглянутих речових доказів (ч. 4 ст. 357, 358 КПК України), звертати увагу суду на те, що, на їхню думку, може мати доказове значення при огляді на місці (ч. 4 ст. 361 КПК України), невербальними такі дії можуть вважатися лише умовно.

Мета досягається шляхом вирішення завдань – цілей, які бажано досягти до певного моменту часу [2, с. 65–66]. Цілі судової дії реалізуються шляхом розв'язання найрізноманітніших тактичних завдань. Так, наприклад, до завдань допиту можна віднести встановлення психологічного контакту з допитуваним, відновлення в пам'яті сприйнятих колись фактів, нейтралізацію протидії, подолання відмови від давання показань, спонукання до співпраці, розпізнання неправдивих показань, викриття брехні тощо. Основними завданнями огляду речового доказу є дослідження об'єкта та демонстрація слідів кримінального правопорушення, обґрунтування їхнього зв'язку з досліджуваною подією. Тактичними завданнями пред'явлення для впізнання є ототожнення суб'єктом індивідуально визначених об'єктів упізнання

або встановлення їх відмінностей, перевірка показань, що передували впізнанню.

Проте незалежно від того, чи має судова дія власне дослідницький характер, чи спрямована на отримання необхідних для цього об'єктів, чи пов'язана вона з одержанням вербальної або переважно невербальної інформації, діяльність суду з її проведення складається з кількох етапів. Особливості кожного з них визначають необхідність відповідного набору прийомів, що оптимізують реалізацію його тактичних завдань.

Діяльність суду в кримінальному провадженні складається з послідовних інтелектуальних і вольових операцій з прийняття та реалізації різноманітних тактичних і процесуальних рішень. Процесуальне рішення являє собою владне волевиявлення судді щодо правових питань, які виникають під час провадження по справі. Воно тісно пов'язано з рішенням тактичним, що зазвичай передує процесуальному, яке в такому разі стає елементом системи його втілення.

Тактичне рішення – це заснований на аналізі ситуації, що склалася, вибір оптимального та допустимого засобу (судової дії, прийому, операції), метою застосування якого є створення сприятливих умов для судового провадження шляхом цілеспрямованого впливу на той чи інший об'єкт.

Будучи системним явищем, кожна судова дія водночас є частиною системи вищого рівня, якою є судовий розгляд. Склад останньої у кожному даному випадку залежить від ситуації, що склалася у справі. В одних випадках система судового розгляду охоплює весь комплекс організаційно-забезпечувальних та пізнавальних дій суду, в інших – включає допит обвинуваченого та мінімально необхідний для проведення судового засідання набір підготовчих заходів.

На відміну від слідчого, який, здебільшого, самостійно приймає рішення щодо проведення необхідної слідчої дії, суддя зазвичай керується пропозиціями сторін кримінального провадження щодо обсягу доказів, дослідження яких потребує проведення відповідних судових дій. Звісно, він вільний у визначенні переліку таких дій, однак завжди повинен пам'ятати про те, що необґрунтована відмова у задоволенні заявленого щодо цього клопотання може призвести до неповноти судового розгляду та, як наслідок, до скасування судового рішення.

З моменту прийняття рішення про проведення судової дії розпочинається робота з організаційно-тактичного забезпечення його реалізації. У необхідних випадках таке рішення оформляється ухвалою суду, наприклад, про витребування речей та документів, про проведення експертизи, про доручення органу досудового розслідування провести окрему слідчу дію та ін.

На першому етапі необхідно сформулювати завдання судової дії, ознайомитися з відповідним нормативним матеріалом, криміналістичними рекомендаціями щодо її проведення. Далі слід вирішити питання, пов'язані з моментом проведення цієї дії, визначенням кола її учасників, використанням технічних засобів, необхідністю залучення спеціалістів.

Важливою складовою частиною цього етапу є побудова когнітивного образу майбутньої дії, прогнозування поведінки її учасників і можливих сценаріїв розвитку ситуації та розроблення відповідно до них альтернативних варіантів власних дій. Якість такої конструкції залежить від обсягу відомостей про результати досудового розслідування, особистості учасників судової дії, їх відносин між собою та ставлення до досліджуваної події. Рішення щодо обсягу та послідовності проведення

пізнавальних дій суд приймає безпосередньо перед початком дослідження доказів, про наявність джерел яких заявлено сторонами кримінального провадження.

Суд позбавлений можливості попередньо ознайомитися з наявними у сторін доказами, тому вихідні дані, які він має на початок судового розгляду, дуже обмежені. За таких обставин інформаційною базою для побудови прогностичної моделі судової дії є відомості, наведені в обвинувальному акті та додатках до нього, а також отриманих під час підготовчого судового засідання документах, заявлених клопотаннях та висловлених в ході їх обговорення міркуваннях [4]. Безсумнівно, важливе тактичне значення має з'ясування головуючим ставлення підсудного до пред'явленого обвинувачення та вступні промови сторін, які на практиці, на жаль, не надто охоче використовують таку можливість.

Завдання судової дії, що відображаються у плані її проведення, формуються насамперед особами, які порушують питання щодо необхідності проведення тієї чи іншої пізнавальної дії. Обґрунтовуючи заявлене клопотання, його суб'єкти мають повідомити про очікувані результати та переконати суд у тому, що вони мають значення для кримінального провадження.

Завдання судової дії можуть змінюватися через зміну судової ситуації. У цьому випадку виникає необхідність переходу до іншого сценарію, і добре, якщо відповідна альтернатива була передбачена головуючим під час підготовки до судової дії та розроблення плану її проведення. Інакше судді доведеться коригувати лінію поведінки в екстремальних умовах, що не може гарантувати продуктивність його дій.

План проведення судової дії, крім зазначення завдань та моменту її проведення, повинен містити інформацію про:

- 1) осіб, щодо яких проводиться судова дія та об'єкти, щодо яких вона проводиться;
- 2) докази, необхідність використання яких може виникнути під час проведення судової дії;
- 3) прийоми роботи з цими доказами, послідовність їх застосування залежно від розвитку ситуації;
- 4) технічні засоби, якщо їх використання передбачається тактикою судової дії.

Визначаючи коло учасників судової дії, необхідно керуватися як приписами закону, так і криміналістичними рекомендаціями щодо тактики проведення відповідної дії. Обов'язковими учасниками судової дії є суд і сторона кримінального провадження, а також особа, щодо якої вона проводиться. Залежно від специфіки судової дії її обов'язковими учасниками також можуть бути експерт, статисти, законний представник малолітнього свідка (потерпілого), педагог чи психолог, спеціаліст.

Розроблений план реалізується на етапі безпосереднього проведення судової дії. Сформульовані судом пізнавальні завдання розв'язуються за допомогою відібраних відповідно до попередньо визначених альтернатив тактичних засобів (методів і прийомів). Тактичний засіб являє собою процесуальну та організаційно-тактичну форму здійснення оптимальних і допустимих способів дій щодо дослідження в ході судового розгляду доказів учасниками кримінального судочинства з боку обвинувачення та з боку захисту, а також судом з метою успішного розв'язання завдань кримінального судочинства [5, с. 292].

Як зазначалось у попередньому розділі дисертації, розроблення засобів захисної діяльності не відноситься до завдань науки криміналістики. Тактика захисту повинна розглядатися криміналістикою, як тактика

протиборчої сили. Ось що пишуть самі адвокати про способи участі захисника у доказуванні за незгоди обвинуваченого з висунутим обвинуваченням: «Перший з них полягає в тому, щоб дезавувати, тобто опорочити докази, покладені в основу обвинувачення, довести, що вони мають бути оцінені судом як такі, що не стосуються справи, недопустимі, недостовірні або недостатні в сукупності для ухвалення обвинувального вироку; другий – подати під час досудового розслідування та судового розгляду нові докази, зібрані захистом або витребувані за клопотанням сторони захисту на спростування обвинувачення» [6, с. 127].

Тож розробник криміналістичних засобів розкриття істини в кримінальному провадженні не може не враховувати ймовірність тактичного протистояння особи, інтересам якої встановлення дійних обставин справи не зазвичай відповідає. Неможливо належним чином організувати проведення судових дій, змодельовати поведінку захисника, спрогнозувати наслідки застосування ним тактичних прийомів і комбінацій на результати окремої процесуальної дії чи кримінального провадження загалом без знання закономірностей захисної діяльності, що характеризується обов'язком захисника просувати інтереси клієнта [7, с. 278].

Лише деякі досвідчені та успішні адвокати не зарховують до своїх заїжджених інструментів засоби, що дозволяють приховати хоча б частину того, що вважають фактичною істиною [8, с. 1068]. Справа адвоката полягає в тому, щоб виграти, якщо це можливо, не порушуючи закону. Він не займається пошуком істини як такої [9, с. 1036–1037]. Його мета, як кажуть професіонали, «розвалити справу», показати неспроможність обвинувачення [10, с. 196].

Засобами захисної діяльності на стадії судового провадження є участь адвоката в дослідженні доказів, подання клопотань, доведення до суду думки щодо суті обвинувачення та його доведеності, про обставини, що пом'якшують покарання підсудного або виправдовують його, а також з інших питань, що виникають під час судового розгляду. Водночас, на відміну від обвинувачення та суду, перед захисником через дію принципу презумпції невинності не стоїть завдання встановити справжні обставини справи, його мета може полягати не в спростуванні аргументів обвинувачення, а в тому, щоб посіяти сумніви щодо їх достатності для висновків про винність підзахисного [11, с. 48].

Особливість тактики захисту полягає ще й у тому, що, на відміну від сторони обвинувачення, версія якої викладається в обвинувальному акті та обґрунтовується доказами, відкритими протилежній стороні після закінчення досудового розслідування, захист не зобов'язаний відкривати свій тактичний задум і наявні докази.

Обравши та погодивши з обвинуваченим відповідну лінію захисту, адвокат вільний у виборі тактики її реалізації. Він сам визначає момент пред'явлення тих чи інших доказів у справі та подання клопотань. На відміну від обвинувачення, захист має відкрити наявні у нього докази лише на запит прокурора (ч. 6 ст. 290 КПК України) і подати їх суду на будь-якому етапі судового провадження. Ба більше, сторона захисту має право збирати докази й на стадії судового розгляду (п. 2 ч. 4 ст. 42 КПК України).

Здійснюючи функцію захисту у судовому провадженні, адвокат використовує загальні та окремі тактичні прийоми, розроблені криміналістикою в незмінному або пристосованому до особливостей захисної діяльності вигляді, а також специфічні прийоми, напрацьовані адвокатською

практикою. Загальними прийомами сторони захисту можна вважати використання недоліків досудового розслідування та судового розгляду, порушень слідчим, прокурором та судом вимог процесуального закону, подання клопотань про визнання доказів очевидно недопустимими тощо. До окремих належать прийоми, використовувані захисником під час проведення окремих судових дій.

З огляду на викладене до завдань криміналістики слід віднести розроблення тактики проведення слідчих і судових дій за участю захисника. Тактика захисту повинна розглядатися криміналістикою як тактика протиборчої сили. Однак участь адвоката в судовому розгляді хоча і вносить певну специфіку в його підготовку та проведення, істотних змін до тактики судових дій не передбачає.

Судові дії здійснюються за допомогою певних методів та прийомів, що співвідносяться з конкретною ситуацією судового розгляду та умовами, в яких він здійснюється. Працюючи з об'єктами судової дії, суд використовує практичні методи дослідження, зокрема розпитування, спостереження, вимір, порівняння тощо, а також методи розумової діяльності (моделювання, прогнозування, аналіз, синтез, узагальнення та ін.).

Тактичний прийом виступає окремим виразом методу, його конкретизацією щодо ситуації, що склалася. Фактично кожен метод реалізується через сукупність окремих прийомів, які напрацьовуються судовою практикою, аналізуються, узагальнюються криміналістичною наукою та рекомендуються до застосування суб'єктами судового доказування. Так, якщо методом отримання показань є розпитування, то способами його здійснення є збудження асоціативних зв'язків, пред'явлення доказів, стимулювання позитивних якостей допитуваного, використання протиріч між його показаннями та іншими матеріалами справи, деталізація показань, припущення легенди тощо.

Тактичний прийом судової дії можна визначити як найефективніший у даній ситуації спосіб реалізації її завдань. Він не носить нормативного характеру, суддя на свій розсуд обирає той чи інший спосіб дії, який, на його думку, є найбільш доцільним для даного випадку, виходячи з оцінки ситуації, обставин справи, з особливостей психіки людей, у взаємодії з якими проводиться процесуальна дія, обирає тактичний прийом [12, с. 22].

Водночас тактичні прийоми отримання та дослідження доказів у суді не повинні суперечити вимогам закону та загальною визначеним нормам моральності. Застосування тактичного прийому не має ображати чи принижувати честь і гідність учасника процесуального акту, створювати небезпеку для його життя і здоров'я, можливість розголошення інтимних подробиць його життя тощо [13, с. 283]. Запорукою достовірності результатів, що отримуються з його допомогою, є наукова обґрунтованість тактичного прийому [14, с. 254].

Важливе значення для тактики судової дії мають процесуальні умови судового дослідження [15]. Змагальність сторін, гласність судового провадження, особиста участь обвинуваченого у всіх судових діях є для суду законодавчою даністю.

Істотними для вибору тактики судової дії є:

– характер кримінального правопорушення;

– процесуальний статус особи, щодо якої проводиться судова дія, її ставлення до учасників процесу, до суду та досліджуваної ним події, зацікавленість щодо результатів кримінального провадження;

– ступінь поінформованості об'єкта тактичного впливу про значення для кримінального провадження відомостей, що від нього вимагаються;

– умови сприйняття особою інформації, що відноситься до предмета судової дії;

– соціально-психологічні, моральні, фізичні, психічні та інші особливості носія інформації.

Центральним моментом для системи є результат, оскільки будь-який комплекс і будь-яка множина стають системою тільки завдяки результату [16, с. 44]. Результат судової дії – це її підсумок, який відбиває рівень реалізації поставленої мети. В одних випадках аналіз та оцінка результатів судової дії дозволяє задовольнитися досягнутим рівнем знання про предмет судового дослідження та ухвалити на його основі остаточне судове рішення (коли дослідження доказів обмежене допитом підсудного, що повністю визнав себе винним), в інших – вимагає створення нової або коригування раніше розробленої моделі судового розгляду.

Факт проведення судової дії фіксується в журналі судового засідання, а перебіг – за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів. Проведення огляду місця та його результати відображаються в окремому документі – протоколі огляду місця та можуть фіксуватися технічними засобами.

Віддзеркалення оцінки результатів судової дії здійснюється сторонами в судових дебатах, а судом у підсумковому рішенні у справі з позицій допустимості та достовірності отриманих результатів та визначення їхньої значущості для встановлення обставин, що підлягають доказуванню в кримінальному провадженні. Зрозуміло, що учасниками судової дії одному й тому ж результату може бути дана різна оцінка: від позитивної та нейтральної до негативної. Все залежить від процесуального інтересу суб'єкта доказування, і лише для безстороннього суду будь-який результат є позитивним, якщо в ньому втілено достовірне знання про предмет судового дослідження.

Висновки. Таким чином, нами з'ясована та розкрита сутність основних елементів структури тактики судової дії, якими є суб'єкт, об'єкт, мета, конкретні завдання, окремі конструктивні, організаційні, комунікативні, власне пізнавальні, посвідчувальні дії та співвідносні з ними методи та прийоми, а також результат судової дії як усвідомлений та певним чином відображений суб'єктом підсумок її проведення. Встановлено, що технологічно судова дія є системою впорядкованих послідовних, різних за своїм змістом дій та операцій, що включає: (1) прийняття рішення про проведення судової дії, (2) підготовку його проведення, (3) безпосередній акт пізнання, (4) фіксацію та (5) оцінку його результатів. Подальше розроблення оптимальної функціональної моделі судової дії, що відображає особливості етапного вирішення завдань, які стоять перед судом, є одною з важливих складових частин тактико-криміналістичного забезпечення судового провадження.

Список використаних джерел

1. Мирошніченко Ю.М. Криміналістичне забезпечення судового провадження: від ідеї до теорії. *Право і суспільство*. 2021. № 4. С. 211–216.
2. Антонов А.В. Системный анализ : учебник. Москва : Высшая школа, 2004. 454 с.
3. Россинский С.Б. Концептуальные основы формирования результатов «невербальных» следственных и судебных действий в доказывании по уголовному делу : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.09. Москва, 2015. 525 с.

4. Мирошниченко Ю.М. Завдання початкового етапу судового провадження та методи його реалізації. *Київський часопис права*. 2021. № 3. С. 203–207.
5. Сычева О.А., Якушин С.Ю. Тактические средства исследования доказательств в суде: понятие и виды. *Ученые записки Казанского государственного университета. Серия: Гуманитарные науки*. Том 149. Кн. 6. 2007. С. 290–302.
6. Корневский Ю.В., Падва Г.П. Участие защитника в доказывании по новому уголовно-процессуальному законодательству. Москва, 2004. 159 с.
7. Henning, P. J. (2006). Lawyers, Truth, and Honesty in Representing Clients. *Notre dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, 20(1), 209–278. URL: <http://scholarship.law.nd.edu/ndjlepp/vol20/iss1/8>.
8. Uviller, H. R. (1975). The advocate, the truth, and judicial hackles: a reaction to judge frankel's idea. *University of Pennsylvania law review*, 123, 1067–1082. URL: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5311&context=penn_law_review.
9. Frankel, M. E. (1975). The search for truth: an umpireal view. *University of Pennsylvania Law Review*, 123(5), 1031–1059. URL: https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5309&context=penn_law_review.
10. Белкин Р.С. Криминалистика: проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики. Москва : Норма, 2001. 240 с.
11. Михайловская И.Б. Настольная книга судьи по доказыванию в уголовном процессе. Москва : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. 192 с.
12. Васильев А.Н., Яблоков Н.П. Предмет, система и теоретические основы криминалистики. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 1984. 143 с.
13. Белкин Р.С. Общая теория советской криминалистики. Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1986. 398 с.
14. Белкин Р.С. Курс криминалистики: Общая теория криминалистики : в 3 т. Т. 1. Москва : Юристъ, 1997. 408 с.
15. Мирошниченко Ю.М. Процесуальні чинники тактики судового розгляду кримінальних справ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 510–513. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/125.pdf (дата звернення: 05.11.2022).
16. Анохин П.К. Принципиальные вопросы общей теории функциональных систем. *Принципы системной организации функций*. Москва : Наука, 1973. С. 5–61.

References

1. Myroshnychenko, Yu. M. (2021). Kryminalistychnе zabezpechennia sudovoho provadzhennia: vid idei do teorii. Pravo i suspilstvo [Forensic support of court proceedings: from idea to theory. Law and society]. № 4. S. 211-216 [in Ukrainian].
2. Antonov, A. V. (2004). Sistemnyy analiz : uchebnyk [System analysis : textbook]. Moskva : Vysshaya shkola. 2004. 454 s. [in Russian].
3. Rossinskiy, S. B. (2015). Kontseptualnyye osnovy formirovaniya rezultatov «neverbalnykh» sledstvennykh i sudebnykh deystviy v dokazyvanii po ugovnomu delu : dis. ... dokt. yurid. Nauk : 12.00.09 [Conceptual bases for the formation of the results of «non-verbal» investigative and judicial actions in proving in a criminal case]. Moskva. 525 s. [in Russian].
4. Myroshnychenko, Yu. M. (2021). Zavrannia pochatkovoho etapu sudovoho provadzhennia ta metody yoho realizatsii. Kyivskiy chasopys prava [Tasks of the initial stage of court proceedings and methods of its implementation. Kyiv Journal of Law]. № 3. S. 203-207 [in Ukrainian].
5. Sycheva, O. A. & Yakushin, S. Yu. (2007). Takticheskie sredstva issledovaniya dokazatelstv v sude: ponyatie i vidy. Uchenye zapiski Kazanskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Gumanitarnye nauki [Tactical means of researching evidence in court: concepts and types. Scientific notes of the Kazan State University. Series: Humanities]. Tom 149. Kn. 6. S. 290-302 [in Russian].
6. Korenevskiy, Yu. V. & Padv, G. P. (2004). Uchastie zashitnika v dokazyvanii po novomu ugovno-processualnomu zakonodatelstvu [Participation of the defender in the evidence under the new criminal procedural legislation]. Moskva, 159 s. [in Russian].
7. Henning, P. J. (2006). Lawyers, Truth, and Honesty in Representing Clients. *Notre dame Journal of Law, Ethics & Public Policy*, 20 (1), 209-278. Retrieved from <http://scholarship.law.nd.edu/ndjlepp/vol20/iss1/8>
8. Uviller, H. R. (1975). The advocate, the truth, and judicial hackles: a reaction to judge frankel's idea. *University of Pennsylvania law review*, 123, 1067-1082. Retrieved from https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5311&context=penn_law_review
9. Frankel, M. E. (1975). The search for truth: an umpireal view. *University of Pennsylvania Law Review*, 123 (5), 1031-1059. Retrieved from https://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5309&context=penn_law_review
10. Belkin, R. S. (2001). Kriminalistika: problemy segodnyashnego dnya. Zlobodnevnye voprosy rossijskoj kriminalistiki [Forensics: today's problems. Topical issues of Russian criminalistics]. Moskva : Norma. 240 s. [in Russian].
11. Mihajlovskaya, I. B. (2006). Nastolnaya kniga sudi po dokazyvaniyu v ugovnom processe [Judge's Desk Book on Evidence in Criminal Procedure]. Moskva : TK Velbi, Izd-vo Prospekt. 192 s. [in Russian].
12. Vasilev, A. N. & Yablokov, N. P. (1984). Predmet, sistema i teoreticheskie osnovy kriminalistiki [Subject, system and theoretical foundations of forensic science]. Moskva : Izd-vo Mosk. un-ta. 143 s. [in Russian].
13. Belkin, R. S. (1986). Obshaya teoriya sovsotskoj kriminalistiki [General theory of Soviet criminalistics]. Saratov: Izd-vo Sarat. un-ta. 398 s.
14. Belkin, R. S. (1997). Kurs kriminalistiki: Obshaya teoriya kriminalistiki [Forensic Course: General Theory of Forensic Science]. V 3 t. T. 1. Moskva : Yurist. 408 s.
15. Miroshnichenko, Yu. M. (2022). Procesualni chinniki taktiki sudovogo rozglyadu kriminalnih sprav. Yuridichnij naukovij elektronij zhurnal [Procedural officials of the tactics of judicial review of criminal records. Legal scientific electronic journal]. № 9. S. 510-513. URL: http://lsej.org.ua/9_2022/125.pdf (дата звернення 05.11.2022) [in Ukrainian].
16. Anohin, P. K. (1973). Principialnye voprosy obshej teorii funktsionalnyh sistem. Principy sistemnoj organizatsii funktsij [Fundamental questions of the general theory of functional systems. Principles of systemic organization of functions]. Moskva : Nauka. S. 5-61 [in Russian].

Myroshnychenko Yurii,

PhD in Law

(*Illichivskiy District Court of Mariupol City, Donetsk region*)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9114-1495>

GENERAL PROVISIONS OF COURT ACTIONS IN CRIMINAL PROCEEDINGS

The article is devoted to the study of the structure of judicial action tactics and the essential characteristics of its main elements, highlighting the technological aspect of conducting judicial actions. It is noted that judicial actions, as procedural methods of obtaining and verifying evidence, are based on relevant legal norms. The main rules of judicial proceedings include the requirements of legality, respect for human dignity, provisions on the presumption of innocence, ensuring the right to defense, competition between the parties, immediacy of the examination of evidence, publicity, openness of court proceedings and its complete recording by technical means.

It is emphasized that the practical implementation of legislative structures should be facilitated by the judge's knowledge of forensic models of judicial actions developed by the science of forensics. Important for the choice of court action tactics are: the nature of the criminal offense; the procedural status of the person against whom a legal action is being taken, his attitude to the participants in the process, to the court and the event investigated by him, interest in the results of the criminal proceedings; the degree of awareness of the object of tactical influence about the significance of the information required from him for criminal proceedings; the conditions of a person's perception of information related to the subject of legal action; socio-psychological, moral, physical, mental and other features of the information carrier.

The essence is revealed of the main elements of the tactics of judicial action, which are the subject, object, goal, specific tasks, separate constructive, organizational, communicative, actually cognitive, evidentiary actions and the methods and techniques related to them, as well as the result of the judicial action, as the result of its implementation, realized and reflected in a certain way by the subject. The stages of conducting a legal action are established and characterized, which as a whole are a system of ordered sequential actions and operations, different in their content, which includes (1) making a decision to conduct a legal action, (2) preparing for its implementation, (3) a direct act of cognition, (4) fixation and (5) evaluation of its results.

Key words: forensic support of court proceedings, court tactics, court actions.

Надіслано до редколегії 30.10.2022